

БОГДАН МЕДВІДСЬКИЙ – ДОСЛІДНИК УКРАЇНСЬКО-КАНАДСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ

Марина ГРИМИЧ

доктор історичних наук,

завідувач відділу міжнародного менеджменту українознавства ННДІУВі

Анотація. У статті простежується наукова діяльність відомого канадського вченого Богдана Медвідського, засновника едмонтонської школи української фольклористики, визначного організатора і мецената науки. Зроблено акцент саме на дослідженнях українсько-канадського фольклору. Українці завезли в Канаду свою народну культуру, яка трансформувалася під впливом зовнішніх чинників, проте досі побутує у вербальних і невербальних формах. Особливий інтерес Б. Медвідський виявляє до словесного фольклору, його перу належать праці, присвячені народній баладі, емігрантським пісням. Ще однією сферою його зацікавлень є українські цвинтарі, які дослідник розглядає як джерело вивчення історії релігійних громад українців у Канаді.

Ключові слова: Богдан Медвідський, українці в Канаді, фольклор.

Богдан Медвідський – відомий канадський фольклорист, засновник едмонтонської (провінція Альберта), нині провідної в Канаді, школи української фольклористики. Нині те, що ми називаємо едмонтонською школою, складається із двох українознавчих кафедр, архіву українського фольклору, що носить ім'я Б. Медвідського, Центру українського і канадського фольклору імені Петра і Дорис Кулів, кількох десятків професійно підготовлених фольклористів, серед яких добрий десяток докторів фольклористики, а також об'єднаної навколо цього всього небайдужої групи прихильників українського фольклору. Едмонтонська школа – це велика машина, яка продукує кадри, наукові праці і формує навколо себе громаду. Практично це результат багаторічної діяльності однієї людини – Б. Медвідського – та його команди, яку він сам зібрав, вивчив, підтримав.

Мета статті – розглянути один із наукових напрямків, в якому Б. Медвідський працює як науковець, а саме царину українсько-канадської народної культури, або (за північноамериканською термінологією) фольклору.

Український фольклор у Канаді – явище де-що інакшого плану, ніж в Україні. Коли емігрує спільнота за кордон, вона переживає величезний стрес, так само переживає стрес і культура, носіями якої є емігранти [1]. Етнічна культура, перевезена на новий ґрунт, лише частково приживається, багато з її компонентів досить швидко відмирає. А те, що прижилося, вже не може розвиватися так само, як «у старому краю», воно трансформується під впливом нових екологічних, економічних і соціокультурних чинників, а місце, спорожене від неприжитих елементів, займають нові явища, твори, обряди, цінності та естетичні смаки.

Власне, ці явища і отримали своє відображення в науковій творчості Б. Медвідського, який зосередився на прикладних аспектах, проте не оминув увагою ключових питань теорії.

Цікаво проаналізовано ним місце українського фольклору у культурній спадщині слов'ян Північної Америки: у статті, написаній у співавторстві з Р. Климашем [2, 8], зроблено цікаве спостереження: південні слов'яни на Американському континенті активно відроджують традиції танцювального фольклору, в той час як східні і дещо менше західні слов'яни виявилися дуже активні у сфері народно-декоративного мистецтва, ремесел і національної кухні, а деякі прояви фольклорної діяльності (календарна та сімейна обрядовість) характерні для всіх пере-

рахованих вище груп. Дослідники констатують: «невербальні слов'янські форми культури в Північній Америці функціонують доволі вичерпно, опираючись на перелік екстравербальної комунікації: акустична, зорова, концептуальна, тактильна, нюхова. Через ці сенсорні форми фольклорний комплекс розростається» [2, 475].

Українська фольклорна традиція також дала могутній поштовх для поширення у Північній Америці моди на народні танці, які тут стали часткою культури дозвілля навіть і серед неукраїнців. Цей цікавий феномен стосується передусім Канади і не лише українських танців: неукраїнці в цій країні активно долучаються до таких видів традиційно української діяльності, як інструментальна музика, вишивка, ткацтво, гончарство, писанкарство [8, 198–199].

З цього приводу Б. Медвідський зазначає, що «ступінь життєздатності меншості як джерела фольклору багато в чому залежить від її впливу на суспільство країни проживання. Якщо група переселенців виявляє тенденцію до розсіювання і асиміляції, вельми вірогідно, що така група не вплине на суспільство країни проживання, і її фольклор не збережеться. З іншого боку, якщо така група оселяється компактною масою, тут більше шансів зберегти свої традиції і вплинути на суспільство країни проживання» [4, 154].

Загалом же «старі» українські міграції, які в сучасній науці позиціонуються як перші хвилі імміграції до Америки (Північної та Південної), особливо цікаві етнологам і фольклористам. «Якщо ми погодимося з тим, що народна культура – явище сільського характеру, – пише Б. Медвідський, – тоді перші українські поселенці в Канаді являють собою ідеальний приклад носіїв народної культури» [4, 154].

Особливий інтерес дослідника лежить у площині словесного фольклору. Незважаючи на те, що, за твердженням Б. Медвідського, це той вид фольклору, який в умовах етнічної меншості зникає найпершим, все одно в Канаді він отримав ще один виток розвитку, завдяки передусім такому новоутвореному жанру, як емігрантські / іммігрантські пісні. Б. Медвідський групує їх за мотивами: причини, що змусили емігрувати; опис розлуки з родиною, молитви за успішне плавання через океан і вкорінення в новій землі [4, 154–155], складні умови піонерського життя, відмова від старих свят і традицій [5], а також новотвори макаронічного характеру і навіть прославляння нового життя в Канаді [5].

Окреме дослідження канадського фольклориста присвячене народній баладі, яка виникла

і побувала в Галичині, а згодом перетнула океан; її співали навіть у Канаді. Йдеться про пісню, яку було складено за слідами вбивства в Женеві 10 вересня 1898 р. австро-угорської імператриці Єлизавети анархістом Л.Луkenі. Цей випадок настільки вразив простих селян, що він спершу у вигляді оповідок «про цисареву» мандрував від села до села, а згодом став піснею, яка була зафіксована у сімнадцяти варіантах. Б.Медвідський у статті, присвяченій цій баладі [7, 9], зробив цікаве наукове розслідування, яке розкриває механізми фольклоризації історії, причому на кількох взаємопов'язаних рівнях. По-перше, це оповідальна інтерпретація події, яка в народне середовище, очевидно, перейшла з газет. По-друге, це поетизація події в пісні, яка набула нечуваної популярності. По-третє, це міфологізація автора пісні (Б.Медвідський проаналізував кілька версій щодо авторства), тобто це цілий фольклорний комплекс навколо однієї історичної події, яка зачепила народ за живе. А якщо ще взяти до уваги історію трансмісії твору, зокрема шлях до Канади, то відкриваються глибинні процеси в середовищі народної творчості.

На жаль, «життєвий цикл» словесного фольклору в імміграції значно коротший, ніж на батьківщині. Так, Б.Медвідський відзначає регрес у народній творчості українських канадців: уже в 1960-х роках емігрантські пісні були зафіксовані дослідниками у скорочених варіантах [4, 156]. Б.Медвідський аналізує причини регресу: непривітне ставлення з боку офіційної влади (зокрема, місцеві службовці вважали народну обрядовість анахронізмом і абсурдом, і це розхолоджувало іммігрантів, а особливо їхніх дітей), зміни в землеробському календарі (пов'язані з кліматичними особливостями Канади) і, відповідно, в частотності календарних свят, ізольованість проживання.

Ще одне зацікавлення Б.Медвідського – канадсько-українські цвинтарі [3, 6]. Дослідник застосовує цікавий методичний прийом: цвинтар як джерело дослідження історії місцевих релігійних громад, яка на початкових етапах імміграції склався дуже непросто: не було церков, священиків. До облаштування стабільного церковного життя українські фермери зверта-

лися до інших конфесій (наприклад, до протестантизму, або греко-католики переходили на православ'я). Зіставлення форми цвинтарних надгробків, написів, орнаментаций дало для науковця цікаві результати щодо реконструкції окремих етапів духовного життя українських першопоселенців канадських прерій та їхніх нащадків: те, що не зафіксовано писемними документами і навіть в усних свідченнях, залишило сліди в кладовищенській архітектурі.

Дослідження Б.Медвідського в галузі українсько-канадського фольклору нині становлять вагомий внесок у вивчення історії перших хвиль еміграції до Канади. Окрім теми українсько-канадського фольклору, дослідник активно займається історією українсько-канадської фольклористики та питаннями теорії фольклору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гримич М.В. Роберт-Богдан Климаш і українська народна культура канадських прерій // Климаш Р.-Б. Українська народна культура в канадських преріях. – К., 2013. – С.309–316.
2. Климаш Р.-Б., Медвідський Б. Сучасні прояви традиційної культури слов'ян у Північній Америці // Народознавчі зошити. – 2010. – №3–4. – С. 474–476.
3. Медвідський Б. В одному місці хрестів двісті: український некрополь у Шепинцях в Альберті // Українська еміграція. Історія і сучасність (Матеріали міжнародних наукових конференцій, присвячених 100-річчю еміграції українців до Канади). – Львів, 1992. – С. 170–173.
4. Медвідський Б. Деякі прикметні риси української народної культури в Канаді // Українська еміграція. Історія і сучасність (Матеріали міжнародних наукових конференцій, присвячених 100-річчю еміграції українців до Канади). – Львів, 1992. – С. 153–159.
5. Медвідський М. З архіву Р.Климаша // Всесвіт. – 1991. – №11. – С.132.
6. Медвідський Б. На одному місці хрестів двісті // Народна творчість та етнографія. – 1991. – № 6. – С. 16–20.
7. Медвідський Б. Українська балада в Канаді про вбивство // Народознавчі зошити. – 2010. – №3–4. – С. 448–453.
8. Klymasz R.B., Medwidsky B. Contemporary Expressions of Traditional Slavic Culture in North America // Canadian Folklore Canadian. – 1985. – Vol.7 (1–2). – P. 195–200.
9. Medwidsky B. A Ukrainian Assassination Ballad in Canada // Canadian Folk Music Journal. – 1978. – Vol. 6. – P.30–37.

Марина Гримич

Богдан Медвидский – исследователь украинско-канадского фольклора

Аннотация. В статье прослеживается научная деятельность известного канадского ученого Богдана Медвидского, основателя эдмонтонской школы украинской фольклористики, организатора и мецената науки. Сделан акцент именно на исследованиях украинско-канадского фольклора. Украинцы завезли в Канаду свою народную культуру, которая трансформировалась под влиянием внешних факторов, однако до сих пор бытует в вербальных и невербальных формах. Особый интерес Б.Медвидский проявляет к словесному фольклору, ему принадлежат труды, посвященные народной балладе, эмигрантским песням. Еще одной сферой его интересов являются украинские кладбища, которые исследователь рассматривает как источник изучения истории религиозных общин украинцев в Канаде.

Ключевые слова: Богдан Медвидский, украинцы в Канаде, фольклор.

Maryna Hrymnych

Bohdan Medwidsky as a Researcher of Ukrainian-Canadian Folklore

Annotation. The article highlights the academic activities of the Canadian researcher Dr. Bohdan Medwidsky, the founder of the Edmonton folkloristic school, prominent promoter and sponsor of the science. The article focuses on his studies on Ukrainian-Canadian Folklore. Ukrainian immigrants have brought their rich folklore with themselves to Canada, which has been transformed in the course of the time under the different external circumstances, but still is on-stream in verbal and non-verbal forms. B. Medwidsky expresses a special interest to the verbal folklore. His articles are devoted to folk ballads and emigrant songs. One more Medwidsky's research interest is Ukrainian cemeteries, which are displayed as a source for study of Ukrainian-Canadian religious communities.

Key words: Bohdan Medwidsky, Ukrainians in Canada, folklore.